

Biblioteka Narodowa w Warszawie. 1928—1988. Wystawa w Bibliotece Głównej UMCS

W związku z przypadającymi w roku 1988 obchodami 60-tej rocznicy powstania Biblioteki Narodowej w Warszawie została zorganizowana w Bibliotece Głównej UMCS w Lublinie wystawa pt.: „Biblioteka Narodowa w Warszawie. 1928—1988”.

Celem wystawy, opartej wyłącznie o zbiory własne Biblioteki, było przedstawienie historii powstania, współczesnych funkcji i działalności wydawniczej BN.

Ekspozycja otwarta w dniach od 15 marca do 31 maja, w godz. 8.00—20.00, cieszyła się dużą frekwencją zwiedzających: uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych, studentów i pracowników naukowych lubelskich szkół wyższych.

W organizacji wystawy przyjęto podział na dwie części: w części pierwszej przedstawiono historyczny rodowód BN, jej współczesne funkcje oraz bogaty dorobek wydawniczy; w części drugiej — materiały ikonograficzne odnoszące się do BN. Materiały wystawowe zostały umieszczone w 14 gablotach i na 18 planszach.

Trzon ekspozycji stanowiły plansze z tekstem o charakterze informacyjnym, z przeznaczeniem dla szerokiego kręgu odbiorców.

Plansza pierwsza — tytułowa zawierała, oprócz tytułu, emblemat BN z okazji 60-lecia oraz fotografię głównego gmachu Biblioteki Narodowej przy ul. Hankiewicza w Warszawie.

Plansza druga przedstawiała historię powstania i losy pierwszej ksiąźnicy narodowej, tj. Biblioteki Załuskich.

Plansza trzecia ilustrowała rozwój idei „bibliothecae patriae”, której urzeczywistnieniem była m.in. Biblioteka Szkoły Głównej w Warszawie (zał. w 1862 r.). Wnętrze tej biblioteki przedstawiała umieszczona na planszy reprodukcja fotograficzna (kopia drzeworytu Ludwika Fricka z *Tygodnika Ilustrowanego* — 1865).

Kolejne dwie plansze informowały o powstaniu i działalności BN w okresie międzywojennym oraz zawierały portret Stefana Dembego i zdjęcie z uroczystości otwarcia Biblioteki Narodowej w dniu 28 listopada 1930 r.

Plansza szósta została poświęcona historii BN w okresie II wojny światowej i okupacji, a także organizacji Biblioteki Narodowej po zakończeniu działań wojennych w roku 1945. Ogromniszczeń i strat Biblioteki symbolizowała, uwidoczniona na fotokopii, szklana urna ze spopielałymi książkami, znajdująca się obecnie w siedzibie Zbiorów Specjalnych BN w Pałacu Rzeczypospolitej w Warszawie. Pozostałe trzy fotografie przedstawiały kolejno portrety: Józefa Grycza, Mariana Łodyńskiego, Bogdana Horodyskiego.

Plansza siódma przedstawiała funkcje BN w świetle Ustawy o Bibliotekach z dnia 9 kwietnia 1968 r.

Plansze 8—10 informowały o współczesnych funkcjach Biblioteki Narodowej.

Uzupełnieniem tekstu informacyjnego na planszach były wyłożone w gablotach publikacje, uporządkowane w czterech następujących działach:

Gabłota 1 — „Biblioteka Załuskich” — zawierała wybór najciekawszych opracowań o Bibliotece Załuskich i jej twórcach. Wystawiono m.in.: publikację *Biblioteka Załuskich w Warszawie*, która ukazała się Nakładem Towarzystwa Miłośników Historii w 1912 r. w opracowaniu Ignacego Baranowskiego oraz Mariana Łodyńskiego studium pt.: *Z dziejów Biblioteki Rzeczypospolitej Załuskich zwanej w latach 1783—1794* (Wwa 1935), poświęcone pamięci ks. Onufrego Kopczyńskiego w 200-setną rocznicę jego urodzin. Wyłożona obok ilustracja sztychu J. F. Myliusza z 1752 r. z publikacji *Dom pod Królami* Konrada Zawadzkiego (Wwa 1973), przedstawiała ówczesną elewację Biblioteki tuż po przebudowie. Widok gmachu Biblioteki Załuskich w okresie Sejmu Czteroletniego przedstawiała z kolei reprodukcja

akwareli znanego malarza i rysownika okresu Oświecenia, Zygmunta Vogla (ok. r. 1785), z wydawnictwa albumowego: A. Kraushar *Warszawa za Sejmu Czteroletniego w obrazach Zygmunta Vogla* (Poznań, po r. 1917).

Gablota 2 — „Biblioteka Narodowa w latach 1918—1939” — ukazała działalność wydawniczą BN w okresie międzywojennym. Wśród wystawionych tu publikacji uwagę zwracał przede wszystkim pierwszy rocznik bieżącej bibliografii narodowej z roku 1928.

Z pierwszych trzech tomów *Katalogu Rękopisów*, wydanych w okresie międzywojennym, wyłożono t. 1 pt.: *Zbiory Biblioteki Rapperswilskiej* w opracowaniu Adama Lewaka (Wwa 1929) oraz t. 3 pt.: *Zbiory Batignolskie i Towarzystwa Przyjaciół Polski w Londynie* w opracowaniu Heleny Więckowskiej (Wwa 1933). W gablocie znalazł się także informator o BN opracowany przez Alodię Kawecką („Biblioteka Narodowa w Warszawie”, Wwa 1934).

Gablota 3 — „Biblioteka Narodowa po roku 1945” — zawierała przede wszystkim wydawnictwa informacyjne poświęcone dziejom BN oraz jej działalności, m.in.: *Biblioteka Narodowa w latach 1945—1956* pod red. Bogdana Horodyskiego (Wwa 1958), Leona Marszałka *Biblioteka Narodowa w Warszawie* (Wwa 1982), *Zbiory i prace polonijne Biblioteki Narodowej. Informator* w opracowaniu Andrzeja Kłosowskiego (Wwa 1982), Martyny Figiel i Marii Jasińskiej *Katalogi i kartoteki Biblioteki Narodowej. Informator* (Wwa 1987) oraz księgę pamiątkową pt.: *50 lat Biblioteki Narodowej w Warszawie. 1928—1978* (Wwa 1984).

Gablota 4—9 — „Działalność wydawnicza Biblioteki Narodowej” — stanowiły przegląd dorobku wydawniczego BN od roku 1945 do chwili obecnej. Ze względu na ograniczoną ilość miejsca wydawnictwa Biblioteki przedstawiono w wyborze. W pierwszych dwóch gablotałach umieszczono ważniejsze prace Instytutu Bibliograficznego. Znalazły się tutaj zarówno podstawowe czony bieżącej bibliografii narodowej jak i wydawnictwa seryjne IB.

Dalszy ciąg ekspozycji stanowiły wydawnictwa Instytutu Książki i Czytelnictwa. Pokazano tu m.in. kilka najnowszych prac z takich serii, jak: *Zeszyty Przekładów. Z Badań nad Czytelnictwem, Materiały Informacyjne Instytutu Książki i Czytelnictwa*.

Kolejną gablotał poświęcono pracom Zakładu Katalogów Centralnych i Zakładu Informacji Naukowej. M.in. wyłożono tu wydruki komputerowe centralnych katalogów wydawnictw ciągłych i książek zagranicznych, znajdujących się w bibliotekach polskich oraz opracowane w ostatnich latach przez ZIN informatory o źródłach informacji.

Działalność wydawniczą innych zakładów BN przedstawiono w następnej gablocie. Pokazano dwa numery *Katalogu Mikrofilmów* (nr 10 pt.: *Rękopisy Biblioteki Czartoryskich w Krakowie* pod red. Konrada Zawadzkiego, Wwa 1965 oraz nr 13 pt.: *Stare druki* pod red. Elżbiety Stankiewicz, Wwa 1966), wydawanych przez Zakład Zbiorów Mikrofilmowych w ramach tzw. „akcji zabezpieczającej”. Z wydanych po wojnie przez Zakład Rękopisów tomów *Katalogu Rękopisów*, ze względu na szczupłość miejsca w gablocie, umieszczono tylko T, II z serii II pt.: *Rękopisy z Biblioteki Zatuskich i innych zbiorów polskich zwrócone z Leningradu w latach 1923—1934* w opracowaniu Bogumiła St. Kupścia i Krystyny Muszyńskiej (Wwa 1980).

Zakład Starych Druków reprezentował centralny katalog inkunabułów wydany drukiem w 1970 r. pt.: *Inkunabuty w Bibliotekach Polskich. Centralny Katalog* pod red. Alodii Kaweckiej-Gryczowej i w opracowaniu Marii Bohonos i Elizy Szandorowskiej. Oprawę plastyczną gablotał stanowiły fragmenty kolorowych iluminacji z inkunabułu: *La Sforziada*, Ioannes Simoneta, Milano, druk. A. Zarotus, 1490 (reprodukcje z publikacji M. Bohonos-Zagórskiej i Z. Rozanowa *Inkunabuty w zbiorach polskich*, Wwa 1979) oraz kolorowa reprodukcja na pocztówce miniatury z *Mszatu* Erazma Ciołka (ok. 1515 r.), przedstawiająca Chrystusa Frasnoliwego z Matką Boską.

Ostatnia gablotał poświęcona była innym wydawnictwom ciągłym BN (*Rocznik Biblioteki Narodowej, Biuletyn Informacyjny Biblioteki Narodowej, Sprawozdanie Biblioteki Narodowej za rok ...*). Przegląd działalności wydawniczej Biblioteki Narodowej uzupełniała wydana przez Ośrodek Przetwarzania Danych w serii *Materiały. Analizy. Informacje*. publikacja Zofii Moszczyńskiej-Pętkowskiej pt.: *System SABINA. Opis Wydawnictw Zwartych* (Wwa 1982).

Drugą część wystawy stanowiły wyłożone w gablotałach reprodukcje, katalogi wystaw i ekslibrisy oraz pokazane na stelazach plakaty ze zbiorów specjalnych naszej Biblioteki. Wśród wystawionych tutaj ekspozatów szczególną uwagę zwraca-

cała wyłożona w pierwszej gablocie kolorowa reprodukcja z odwrocia 53-ciej karty *Psalterza floriańskiego*, rękopisu pergaminowego z końca XIV w., znajdującego się w zbiorach specjalnych BN w Warszawie. Obok pokazano kartę a₁ recto z inkunabułu Macieja Miechowity *Chronica Polonorum*, Kraków, druk. Hieronim Wietor, 1521), reprodukcja z wydawnictwa albumowego pt.: *Librorum in Polonia Editorum Deliciae czyli wdzięk i urok polskiej książki*, Wwa 1974), przedstawiającą wizerunki drzeworytowe legendarnego Lecha i Czecha oraz inicjał „O” (na czarnym tle Orzeł Zygmunowski).

Dwie następne gabloty zawierały wybór pocztówek z kolorowymi reprodukcjami tekstów i najpiękniejszych miniatur z najstarszych zabytków piśmiennictwa polskiego i obcego (rękopisów i inkunabułów), znajdujących się w zbiorach specjalnych BN.

Zwiedzający mogli obejrzeć: *Kronikę Galla Anonima* (I poł. XIV w.), *Brewiarz czerwński* (ok. 1320—1328), *Kazania Świętokrzyskie* (poł. XIV w.), *Bogarodzącę* (XV w.), pierwszą kartę z inkunabułu *Explantio in Psalterium*, Ioannes de Turrecremata (Kraków, druk. Kasper Straube, ok. 1475).

Na pozostałych pocztówkach miniatury przedstawiały m.in.: patronów Polski i Krakowa (*Commune poloniae regni privilegium*, Kraków, po r. 1506), dwór Zygmunta I przed św. Stanisławem (Jan Długosz *Catalogus archiepiscoporum gnesnensium*, Kraków, 1531—1535), emblematy królowej Jadwigi (*Psalterz floriański*, koniec XIV w.).

Wśród wyłożonych w dwóch ostatnich gablotach katalogów wystaw wyróżniał się przewodnik po wystawie zorganizowanej z okazji 60-lecia BN pt.: *Skarby Biblioteki Narodowej. Wybór ze zbiorów specjalnych* w opracowaniu Andrzeja Pibera (Wwa 1988). Znalazło się tu także zaproszenie na ww. wystawę.

Obok katalogu z wystawy pt.: *Pięć wieków ekslibrisu polskiego* w opracowaniu Marii Grońskiej (Wwa 1973) umieszczono pięć ekslibrisów Biblioteki Narodowej autorstwa Czesława Borowczyka. Ponadto wyłożono m.in.: *Muzyka polska w rękopisach i drukach od XI do XX wieku* (Wwa 1966), *25 lat w służbie nauki. Rękopisy i stare druki Biblioteki Narodowej warsztatem badań naukowych* (Wwa 1970), *Piękną książką i grafiką francuska do XVIII wieku* (Wwa 1979), *Polska książka dla dzieci i młodzieży w latach 1918—1978* w opracowaniu Barbary Białkowskiej i Małgorzaty Figlarz (Wwa 1979), *Fotografia polska do 1914 r.* w opracowaniu Jadwigi Ihnatowiczowej (Wwa 1981).

Uzupełnieniem drugiej części wystawy było dziewięć plakatów z wystaw organizowanych przez BN, stanowiących tło plastyczne całości ekspozycji, która przybliżyła zwiedzającym obraz współczesnej Biblioteki Narodowej, jej zadań i różnorodnej działalności oraz zaznajomiła z jej historycznym rodowodem.

Elżbieta Grzybowska

Urszula Rossa